

Sygn. akt I ACa 23/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w (...) – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Arina Perkowska
Sędziowie:	SA Andrzej Lewandowski SA Barbara Lewandowska (spr.)
Protokolant:	sekr. sąd. Małgorzata Naróg - Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2013 r. w (...) na rozprawie

sprawy z powództwa A.

przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt I C 982/12

I/ prostuje oczywiste omyłki pisarskie w punktach 1 (pierwszym) i 2 (drugim) wyroku Sądu Okręgowego w (...) z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt I C 982/12 w ten sposób, że każdorazowo w miejsce słowa: „zasadza” wpisuje słowo: „zasądza”;

II/ oddala apelację;

III/ zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 900 (dziewięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą.

Na oryginale właściwe podpisy.

I ACa 23/13

UZASADNIENIE

PowódA. wnosił o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) kwoty 5.400 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 marca 2012 r. z tytułu odszkodowania za niezgodne z prawem orzeczenie tegoż Sądu w wyroku z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie I ACa 68/11, a konkretnie w jego punkcie IV, oddalającym prawidłowo

złożony wniosek powoda o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej jednej ze stron z urzędu w instancji odwoławczej.

Pozwany domagał się oddalenia powództwa, podnosząc niedopuszczalność roszczenia o zwrot kosztów procesu poza postępowaniem, w którym roszczenie to powstało. Pozwany zakwestionował zarówno bezprawność działania Sądu Apelacyjnego przy wydawaniu przedmiotowego orzeczenia, jak i istnienie związku przyczynowego pomiędzy rzekomym bezprawnym działaniem lub zaniechaniem a szkodą powoda. Pozwany podnosił, że rozstrzygnięcie zawarte w punkcie IV wskazanego wyroku wynikało ze przynależnej sądowi swobody orzekania i było wyrazem dokonanej przez Sąd Apelacyjny negatywnej oceny staranności i profesjonalizmu powoda jako pełnomocnika z urzędu w sprawie, w której występował.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w (...) uwzględnił powództwo w całości, obciążając pozwanego kosztami procesu. Rozstrzygnięcie to zapadło w następującym stanie faktycznym ustalonym przez Sąd pierwszej instancji:

Powód jest adwokatem i w sprawie I C 932/09 toczącej się przed Sądem Okręgowym w (...) ustanowiony został pełnomocnikiem z urzędu powoda I. J.. Wyrokiem z dnia 15 października 2010 r. powództwo zostało oddalone, wobec czego powód, działając w imieniu swojego klienta, wniósł apelację. Wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 220.000 zł. W Sądzie Apelacyjnym w (...) sprawa została zarejestrowana w repertorium pod sygnaturą I ACa 68/11. W dniu 17 marca 2011 r. odbyła się rozprawa apelacyjna, na której za powoda występował, na podstawie udzielonego upoważnienia, aplikant adwokacki M. G.. Zastępując powoda złożył on przed zamknięciem rozprawy wniosek o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej reprezentowanej stronie z urzędu, oświadczając jednocześnie, że nie zostały one uiszczone w całości ani w części.

Wyrokiem z dnia 17 marca 2011 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację I. J. w sprawie I ACa 68/11, zaś w punkcie IV tego wyroku oddalił wniosek powoda o przyznanie mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej I. J. z urzędu w instancji odwoławczej. W sporządzonym następnie pisemnym uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie w punkcie IV wydane zostało na podstawie § 2 ust.1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz.1348 ze zm.). Orzeczenie to stało się prawomocne z dniem jego wydania.

Pismem z dnia 8 marca 2012 r. powód zażądał od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) zapłaty odszkodowania w kwocie 5.400 zł w terminie 7 dni, powołując się na powyższe okoliczności faktyczne oraz wskazując jako podstawę roszczenia przepisy art.417^{((1))} § 2 k.c. w związku z art.424^{((1b))} k.p.c. Wezwanie do zapłaty wpłynęło do biura podawczego Sądu Apelacyjnego w dniu 14 marca 2012 r. Pozwany odmówił zapłaty stwierdzając, że nie jest uprawniony do wchodzenia w sferę niezawisłości sędziego, do czego sprowadzałyby się ocena treści rozstrzygnięcia sądowego.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powództwo jest zasadne. Sąd ten wskazał, że od rozstrzygnięcia będącego według powoda źródłem szkody nie przysługuje żaden środek odwoławczy ani nie jest ono objęte treścią art.424¹ § 1 i 2 k.p.c., wobec czego przy ocenie roszczenia opartego o przepis art.417¹ § 2 k.c. zastosowanie winien znaleźć art.424^{1b} k.p.c., zwalniający poszkodowanego z obowiązku uzyskania prejudykatu w postaci stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Niezgodność tę bowiem, jako przesłankę rozstrzygnięcia, ustala sąd odszkodowawczy.

Rozstrzygnięcie zawarte w punkcie IV wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 marca 2011 r. Sąd pierwszej instancji ocenił w kontekście art.29 § 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t.jedn. Dz.U. z 2009 r., Nr 146, poz.1188 ze zm.) wskazując, że w świetle powołanego przepisu koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa, co oznacza, że w każdym przypadku jej faktycznego udzielenia przez adwokata wyznaczonego z urzędu i nieopłacenia jej przez klienta powstaje ustawowy obowiązek poniesienia kosztów tej pomocy przez Skarb Państwa. Sąd orzekający zważył, że w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 marca 2011 r. brak jest ustalenia jakichkolwiek przesłanek do wyłączenia tego obowiązku Skarbu Państwa, bowiem zawiera ono jedynie powołanie się

na przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. określające same zasady zasądzenia wynagrodzenia adwokata za czynności zastępstwa prawnego. Wskazany przez Sąd Apelacyjny przepis § 2 ust.1 powyższego rozporządzenia nie daje, zdaniem Sądu meriti, możliwości odmowy zasądzenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w sytuacji, gdy została ona faktycznie udzielona. § 2 ust.2 rozporządzenia nie pozwala przy tym sądowi, oceniającemu nakład pracy adwokata działającego z urzędu, przyznać mu wynagrodzenia niższego niż przewidziana w tym rozporządzenia stawka minimalna, a jedynie w wysokości wyższej, maksymalnie do sześciokrotności stawki minimalnej.

Według oceny Sądu pierwszej instancji oczywiste jest spełnienie w okolicznościach niniejszej sprawy warunku w postaci faktycznego udzielenia stronie pomocy prawnej: powód, ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu I. J., reprezentował go przed sądem pierwszej instancji, zaś po wyroku niekorzystnym dla klienta wniósł od tego wyroku apelację i reprezentował go podczas rozprawy apelacyjnej (działając przez upoważnionego aplikanta adwokackiego). Nastąpiło też prawidłowe złożenie wniosku o przyznanie nieopłaconych w żadnej części kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w instancji odwoławczej. Zdaniem Sądu pierwszej instancji bez znaczenia pozostaje fakt oddalenia apelacji wniesionej przez powoda w imieniu jego mandanta, bowiem adwokat udzielający pomocy prawnej zobowiązany jest do starannego działania, nie zaś do uzyskania określonego rezultatu.

Sąd orzekający nie podzielił zarzutu pozwanego, że sporządzenie i wniesienie przez powoda apelacji było nieprofesjonalne, skoro z treści uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji wynikało, że jego klient powinien był wytoczyć powództwo dalej idące. Sąd Okręgowy zważył też, że powód został ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu wyłącznie w sprawie I C 932/09, nie był zatem uprawniony do sporządzania pozwu w imieniu I. J. w innej sprawie ani do reprezentowania go w innym postępowaniu, o ile osoba ta nie udzieliłaby mu do tego odrębnego pełnomocnictwa. Sąd orzekający wskazał nadto, że w opisanej sytuacji powód nie miał wpływu na powstanie stosunku pełnomocnictwa procesowego z reprezentowaną przez niego stroną, na rzecz której zobowiązany był do podejmowania czynności procesowych, nie wyłączając etapu postępowania apelacyjnego.

W konkluzji rozważań Sąd Okręgowy stwierdził zatem, że zawarte w punkcie IV wyroku Sądu Apelacyjnego rozstrzygnięcie oddalające wniosek powoda o przyznanie mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w instancji odwoławczej jest niezgodne z prawem, a mianowicie z art.29 ustawy Prawo o adwokaturze. Za należyte wykazane przez powoda uznał też Sąd meriti pozostałe przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, wynikające z art.417¹ § 2 k.c. – związek przyczynowy pomiędzy faktem wydania spornego orzeczenia a szkodą w postaci braku wpływu przedmiotowego wynagrodzenia do majątku powoda, a także wysokość szkody, wyrażającej się kwotą minimalnego wynagrodzenia określonego w powołanym wyżej rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. Stawka minimalna, jaką powód mógłby uzyskać, wynosiła 5.400 zł i taką kwotę Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda w ramach naprawienia szkody, z powołaniem się na podstawę prawną w art.417¹ § 2 k.c. w związku z art.424^{1b} k.p.c. Odsetki od zasądzonego świadczenia, zdaniem Sądu orzekającego, należały się powodowi za okres od dnia 22 marca 2012 r. Data ta uwzględnia bowiem zakreślony pozwanemu przez samego powoda w wezwaniu do zapłaty termin do spełnienia świadczenia, który upłynął z dniem 21 marca 2012 r. Z uwagi na wynik procesu Sąd Okręgowy obciążył nadto stronę pozwaną jego kosztami, zasądzając na rzecz powoda dalszą kwotę 270 zł tytułem zwrotu poniesionych kosztów sądowych oraz kwotę 1.200 zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od przedstawionego wyroku wniósł pozwany Skarb Państwa, zarzucając naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

1) § 2 ust.1 oraz § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w związku z art.109 § 2 k.p.c. oraz w związku z art.29 Prawa o adwokaturze przez jego zastosowanie i uznanie, że w przypadku, w którym adwokat faktycznie udzieli pomocy prawnej i pomoc ta nie zostanie opłacona przez klienta, z mocy ustawy powstaje obowiązek poniesienia kosztów tej pomocy przez Skarb Państwa,

2) § 2 ust.2 oraz § 19 wyżej wymienionego rozporządzenia w związku z art.109 § 2 k.p.c. przez jego zastosowanie i uznanie, że sąd, oceniając nakład pracy adwokata, nie może uznać, iż należy mu się opłata w wysokości niższej niż stawka minimalna, a może jedynie uznać, iż należy się w wysokości wyższej,

3) art.424^{1b} k.p.c. w związku z art.417¹ § 2 k.c. oraz w związku z art.361 k.c. poprzez jego zastosowanie i uznanie, że powód wykazał zarówno przesłanki warunkujące zasądzenie na jego rzecz od pozwanego odszkodowania, jak i szkodę w wysokości żądanej w pozwie.

W oparciu o te zarzuty pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie – wnosił o uchylenie tego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Powód w odpowiedzi na apelację domagał się jej oddalenia i zasądzenia na jego rzecz od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna. Sąd Apelacyjny w pierwszym rzędzie podzielił ustalenia faktyczne poczynione w sprawie niniejszej przez Sąd pierwszej instancji i bezsporne pomiędzy stronami, czyniąc je podstawą także własnego rozstrzygnięcia. Spór stron skoncentrował się bowiem wokół oceny prawnej kwestii odmowy przyznania przez Sąd drugiej instancji kosztów pomocy prawnej udzielonej stronie przez adwokata z urzędu w instancji odwoławczej.

Wbrew zarzutowi apelacji prawidłowe jest stanowisko Sądu pierwszej instancji co do tego, że w istniejącym stanie prawnym faktyczne udzielenie przez pełnomocnika procesowego pomocy prawnej z urzędu stronie, która kosztów tej pomocy nie opłaciła w żadnym zakresie, a która proces przegrała, nakłada obowiązek ich poniesienia na Skarb Państwa. Wynika to nie tylko z § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t. jedn. Dz.U. z 2013 r., poz.461 – dalej: rozporządzenie), ale i z art.29 ust.1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t. jedn. Dz.U. z 2009 r., Nr 146, poz.1188 ze zm. – dalej: pr. adw.). Oba wymienione przepisy stanowią, że koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa, przy czym rozporządzenie określa szczegółowe zasady ponoszenia tych kosztów przez Skarb Państwa. Skarb Państwa nie będzie nimi obciążony jedynie w sprawie, w której kosztami procesu obciążony został przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu. I w takim przypadku jednak, gdyby egzekucja tych kosztów przez pełnomocnika z urzędu okazała się bezskuteczna, do Skarbu Państwa „powraca” obowiązek przyznania ich ze środków publicznych (§ 21 rozporządzenia).

W myśl § 19 rozporządzenia koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa obejmują opłatę w wysokości nie wyższej niż 150% stawek minimalnych, o których mowa w rozdziałach 3-5 (pkt 1) oraz niezbędne, udokumentowane wydatki adwokata (pkt 2). Zapatrywanie skarżącego, oparte na treści § 2 ust.1 rozporządzenia oraz art.109 § 2 k.p.c., że orzekając o kosztach pomocy prawnej z urzędu sąd może skorygować ich wysokość z uwzględnieniem niezbędnego nakładu pracy pełnomocnika oraz czynności podjętych przez niego w sprawie, a także charakteru sprawy i wkładu pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia, jest nieprecyzyjne. Nie uwzględnia ono tego, że koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu nie należą do kosztów procesu, których zasady zwrotu regulują przepisy art.98 k.p.c. i nast., w tym – przywoływany w apelacji art.109 k.p.c. Te przepisy odnoszą się bowiem jedynie do rozliczenia kosztów procesu poniesionych przez same strony jako koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Taką definicję ustawową kosztów procesu zawiera art.98 § 1 k.p.c. Nie mieszczą się w niej koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu, jako koszty nieponiesione przez stronę i niepodlegające wzajemnym rozliczeniom pomiędzy stronami, uwarunkowanym wynikiem procesu.

Z tego względu za niezasadny należy uznać zarzut apelacji co do naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art.109 § 2 k.p.c. (zdanie drugie) – naruszenie takie nie mogło mieć miejsca, ponieważ przepis ten, określający kryteria dozwolonej moderacji wysokości kosztów procesu przyznanych stronie reprezentowanej przez pełnomocnika będącego adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, nie ma zastosowania w odniesieniu do – niebędących kosztami procesu – kosztów pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu. Z tych względów Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą apelację nie podziela przytaczanych w niej przez skarżącego odmiennych poglądów prawnych, natomiast w pełni aprobuje przedstawiane poniżej, odmienne, przekonująco umotywowane stanowisko Sądu Najwyższego w tym względzie.

Jak to określił Sąd Najwyższy, obowiązek ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej nie podlega regulacji dotyczącej zasad rozliczania kosztów procesu między stronami ani w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, lecz ma swoje źródło w ustawach ustrojowych regulujących działalność adwokatów i radców prawnych (v.uchwała SN z dnia 5 kwietnia 1991 r., III CZP 22/91, OSNCP 1992, nr 2, poz.18). Pogląd ten, jako nadal aktualny, znalazł odzwierciedlenie w treści uchwały sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2012 r. (III CZP 2/12, OSNC 2012, nr 10, poz.115), w której stwierdzono m.in., że obowiązek pokrycia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej nie jest obowiązkiem mieszczącym się w formule obowiązku zwrotu kosztów procesu między stronami, lecz ma charakter publicznoprawny i subsydiarny, gdyż powstaje dopiero wówczas, gdy egzekucja kosztów zasądzonych od przeciwnika procesowego strony korzystającej z pomocy prawnej udzielonej z urzędu okazała się bezskuteczna albo gdy kosztami procesu została obciążona strona korzystająca z pomocy prawnej z urzędu, czy też jeżeli koszty procesu zostały stosunkowo rozdzielone lub wzajemnie zniesione, a opłaty z tytułu udzielonej pomocy prawnej nie zostały zapłacone w całości lub w części.

Niezasadnie skarżący powołuje się w apelacji na naruszenie przepisu § 2 ust.1 rozporządzenia, który stanowi, że zasądzając opłatę za czynności adwokata z tytułu zastępstwa prawnego, sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy adwokata, a także charakter sprawy i wkład pracy adwokata w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. W odniesieniu do kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu przepis ten należy wyklądać łącznie z § 19 pkt 1, wskazującym, że należna adwokatowi za taką pomoc opłata nie może być wyższa niż 150% stawek minimalnych, co różni ją od opłaty należnej adwokatowi działającemu z wyboru strony tym, że w myśl § 2 ust.2 zdanie drugie rozporządzenia dla pełnomocnika z wyboru nie może ona być wyższa niż sześciokrotne stawka minimalna ani przekraczać wartości przedmiotu sprawy. Jak z powyższego wynika, ocena przesłanek określenia wysokości wynagrodzenia adwokata, wskazanych w § 2 ust.1 rozporządzenia, w powiązaniu z § 19 pkt 1, dotyczyć może jedynie przypadku podwyższenia wynagrodzenia ponad kwotę stawki minimalnej, natomiast nie stwarza możliwości jego obniżenia w stosunku do poziomu tej stawki. Możliwość taką rozporządzenie przewiduje jedynie w jednym przypadku, a mianowicie w sytuacji ustalenia stawki wynagrodzenia niższej od minimalnej przez samego adwokata w umowie z klientem, na co dozwala § 3 ust.2 rozporządzenia. Tylko wówczas sąd może, w oparciu o § 3 ust.3 rozporządzenia, zasądzić koszty zastępstwa procesowego w wysokości niższej, ustalonej przez adwokata. Z oczywistych względów rozwiązanie to nie może dotyczyć wynagrodzenia adwokata, dla którego oparciem w czynnościach procesowych jest nie umowa z klientem, lecz ustanowienie przez sąd i wyznaczenie przez organ korporacji prawniczej.

O charakterze stawek minimalnych wielokrotnie wypowiedział się Sąd Najwyższy stwierdzając, że stanowią one minimalne wynagrodzenie przewidziane za pomoc prawną udzieloną przez adwokatów przed organami wymiaru sprawiedliwości (v.wskazana wyżej uchwała SN z dnia 8 marca 2012 r. i powołane tam orzecznictwo). W świetle przytoczonych wyżej przepisów i orzecznictwa koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu przyznane adwokatowi od Skarbu Państwa obejmują opłatę nie niższą od właściwych stawek minimalnych opłat za czynności adwokackie, przewidzianych w rozporządzeniu.

Z tych przyczyn nie można zgodzić się z argumentem apelacji, że przytoczone wyżej zasady przyznawania adwokatowi kosztów pomocy prawnej udzielonej przez niego z urzędu dozwalały Sądowi Apelacyjnemu w sprawie I ACa 68/11 na choćby obniżenie opłaty na rzecz powoda poniżej stawki minimalnej, wynoszącej w sprawie 5.400 zł, a tym bardziej – na jej zredukowanie do zera. W obowiązującym stanie prawnym możliwość taka nie zachodzi. Oznacza to, że Skarb

Państwa każdorazowo w sytuacji reprezentowania przez pełnomocnika z urzędu strony przegrywającej proces ma ustawowy obowiązek przyznania na jego wniosek, według zasad prawem przewidzianych, kosztów udzielonej tej stronie pomocy prawnej z urzędu, o ile koszty te nie zostały w żadnej części zapłacone.

Trafnie – ale tylko co do samej zasady – podniósł skarżący powszechnie dopuszczaną w orzecznictwie możliwość nieprzyznania pełnomocnikowi kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w sytuacji, gdy pomoc ta faktycznie nie została w ogóle faktycznie udzielona lub gdy, pomimo jej udzielenia, nie nosiła ona cech działania profesjonalnego (v. postanowienia SN z dnia 14 sierpnia 1997 r., II CZ 88/97 – OSNC 1998, nr 3, poz.40; z dnia 12 lutego 1999 r., III CKN 341/98 – OSNC 1999, nr 6, poz.123; z dnia 20 września 2007 r., II CZ 69/07 – OSNC 2008, nr 3, poz.41; z dnia 11 maja 2011 r., II CSK 699/10, OSNC-ZD 2011, zesz. C, poz.72; uchwała SN z dnia 8 marca 2012 r., III CZP 2/12 – OSNC 2012, nr 10, poz.115). Wbrew twierdzeniom pozwanego brak jest jednak podstaw, by możliwość taką odnieść do sprawy I ACa 68/11, w której powód występował jako pełnomocnik z urzędu.

Podkreślenia wymaga to, że w pisemnym uzasadnieniu wskazanego wyroku Sąd Apelacyjny nie zawarł żadnych motywów oddalenia wniosku powoda o przyznanie mu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Powołał się jedynie na przepis § 2 ust.1 rozporządzenia, wskazujący, co każdy sąd bierze pod uwagę, zasądzając opłatę za czynności adwokata z tytułu zastępstwa prawnego. Z oczywistych względów kryteria zasądzenia nie mogły służyć Sądowi do umotywowania oddalenia wniosku o przyznanie wynagrodzenia. Teza skarżącego, że samo oddalenie wniosku w sentencji wyroku z dnia 17 marca 2011 r. jest wyrazem krytycznej oceny profesjonalizmu powoda w wykonywaniu zastępstwa procesowego dokonanej przez Sąd Apelacyjny, jest zbyt daleko idąca i nie znajduje oparcia w materiale sprawy I ACa 68/11. Należy podnieść, że dopuszczana przez orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych możliwość nieprzyznania pełnomocnikowi działającemu z urzędu kosztów pomocy prawnej z uwagi na jej jakość zastrzeżona jest, jako rozwiązanie o charakterze szczególnym i wyjątkowym, dla przypadków oczywistych – rażącej niestaranności, podjęcia czynności całkowicie nieadekwatnych do potrzeb i stanu sprawy bądź sprzecznych ze stanem prawnym. Nie sposób natomiast przyjąć, że możliwość taką uzasadniać może oddalenie apelacji wniesionej przez pełnomocnika z urzędu, z powodu niepodzielenia przez sąd odwoławczy stanowiska skarżącego i zawartych w niej argumentów.

Koncepcja taka jest nie do przyjęcia szczególnie w sprawie I ACa 68/11, w której powód występował jako pełnomocnik powoda z urzędu. Należy bowiem zważyć, że I. J. wytoczył powództwo o ustalenie nieważności umowy sprzedaży ekspektatywy prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego, ewentualnie o ustalenie, że umowa sprzedaży tej ekspektatywy nie przeniosła na pozwanych prawa odrębnej własności tego lokalu. W toku postępowania w sprawie I C 932/09 Sąd Okręgowy w (...) postanowił ustanowić dla I. J. adwokata z urzędu, a do wykonania tej funkcji Okręgowa Rada Adwokacka w G. wyznaczyła powoda. Nie powód zatem był inicjatorem tak określonego roszczenia, lecz sama strona, którą przyszło mu reprezentować z urzędu. Powód zastępował I. J. w powyższej sprawie przed Sądem pierwszej instancji, a po oddaleniu powództwa, zgodnie z wolą klienta, kontynuował czynności, sporządzając i wnosząc środek odwoławczy do Sądu drugiej instancji, w sprawie I ACa 68/11. Jak wynika z treści pisemnego uzasadnienia wyroku z dnia 17 marca 2011 r. (v.K.18v. – s.6), Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację uznając, że powód może uzyskać skuteczniejszą ochronę prawną w procesie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym i że w związku z tym nie ma interesu prawnego do dochodzenia roszczenia o ustalenie. Istnienie interesu prawnego w rozumieniu art.189 k.p.c. jest materialnoprawną przesłanką każdego powództwa o ustalenie. Jest ona badana indywidualnie w danej sprawie i każdorazowo podlega ocenie sądu orzekającego. Nie zawsze i nie w każdej sprawie kwestia ta jest oczywista, bowiem w orzecznictwie nie są odosobnione przypadki, gdy w warunkach konkretnej sprawy nie zachodzi potrzeba występowania z powództwem o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, lecz wystarczające jest poprzestanie na ustaleniu istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. W sprawie I ACa 68/11 Sąd drugiej instancji przedstawił szeroki wywód zawierający własną ocenę i argumentację na poparcie rozstrzygnięcia oddalającego apelację.

Niewątpliwie jednak powód jako pełnomocnik złożył w imieniu powoda stosowny do stanu sprawy środek odwoławczy odpowiadający wymogom prawa, poddał pod rozagę Sądu określoną koncepcję prawną, brał udział (poprzez upoważnionego pisemnie aplikanta adwokackiego) w rozprawie apelacyjnej oraz skutecznie złożył przed

jej zamknięciem prawidłowo sformułowany wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w sprawie I ACa 68/11 z urzędu (v.protokół rozprawy apelacyjnej – K.13-14). Zważyć przy tym należy, że właśnie profesjonalizm wymagał od powoda wniesienia apelacji w imieniu I. J. w sytuacji oddalenia powództwa przez Sąd Okręgowy i wobec woli mandanta, by orzeczenie to poddać kontroli instancyjnej. Odmienne bowiem niż w sytuacji wyroku sądu odwoławczego w sprawie kasacyjnej, tu nie zachodziła możliwość sporządzenia przez powoda opinii o braku podstaw czy niecelowości wniesienia apelacji, gdyż przepisy prawa możliwości takiej nie przewidują. W tych warunkach zapatrywanie skarżącego, że sam fakt wystąpienia przez powoda w powyższej sprawie z apelacją na rzecz klienta był działaniem nieprofesjonalnym i jako taki usprawiedliwiał odmowę przyznania powodowi kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, jest nieuprawnione. Przeciwnie, należy stwierdzić, że powód dołożył wymaganej od niego staranności w wykonywaniu zleconej mu przez Państwo pomocy prawnej na rzecz I. J. jako strony w sprawie I ACa 68/11.

Konsekwencją takiej oceny jest brak podstaw do oddalenia wniosku powoda o przyznanie mu przez sąd odwoławczy wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną z urzędu. Orzeczenie oddalające wniosek w tym przedmiocie (w punkcie IV wyroku w sprawie I ACa 68/11 z dnia 17 marca 2011 r.) jest zatem niezgodne z prawem, a także z przytaczanym powyżej orzecznictwem Sądu Najwyższego, przez co powodowi służy roszczenie odszkodowawcze do Skarbu Państwa o naprawienie wyrządzonej mu szkody. Zgodnie z art.417¹ § 2 k.c. (zdanie pierwsze), jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Bezsporne jest przy tym, że z uwagi na wskazaną przez powoda wartość szkody, od kwestionowanego orzeczenia nie przysługuje mu skarga kasacyjna (art.398² § 1 k.p.c. a contrario). W stanie prawnym obowiązującym w dacie wydania wyroku z dnia 17 marca 2011 r. nie istniała też możliwość wniesienia zażalenia na odmowę przyznania mu wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu, bowiem zażalenie takie dopuszczalne było wówczas wyłącznie na postanowienie sądu pierwszej instancji, nie zaś na postanowienie sądu drugiej instancji (v.uchwała SN z dnia 8 marca 2012 r., III CZP 2/12 – OSNC 2012, nr 10 poz.115). Zgodnie zatem z art.424^{1b} k.p.c. powód jako poszkodowany może domagać się odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niepodlegającego skardze kasacyjnej bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu apelacji w zakresie naruszenia art.424^{((1b))} k.p.c. w związku z art.417^{((1))} § 2 k.c. oraz w związku z art.361 k.c. przez uznanie przez Sąd pierwszej instancji przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego za wykazane. Z przyczyn wskazanych powyżej orzeczenie zawarte w punkcie IV wyroku z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie I ACa 68/11 Sądu Apelacyjnego w (...) jest niezgodne z prawem, co przesądza o przesłance bezprawności działania Skarbu Państwa w tym zakresie. Wbrew stanowisku skarżącego powód należycie wykazał również szkodę co do wysokości, tj. co do kwoty 5.400 zł. W sytuacji braku możliwości przyznania powodowi opłaty za pomoc prawną świadczoną z urzędu w wysokości niższej niż stawka minimalna, która bezspornie przy wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie I ACa 68/11 wynosiła 5.400 zł na podstawie § 6 pkt 7 w związku z § 13 ust.1 pkt 2 rozporządzenia, ta właśnie kwota stanowi uszczerbek w majątku powoda. Zdaniem Sądu Apelacyjnego niewątpliwy jest również związek przyczynowy warunkujący odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego, bowiem niewęcej wskazanej kwoty 5.400 zł do majątku powoda jest normalnym następstwem zdarzenia w postaci wydania orzeczenia objętego punktem IV wyroku z dnia 17 marca 2011 r., oddalającego wniosek powoda w przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Z tych wszystkich względów apelacja pozwanego Skarbu Państwa okazała się niezasadna. Wobec oddalenia tej apelacji na mocy art.385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach procesu zgodnie z art.108 § 1 k.p.c. oraz art.98 § 1 i 3 k.p.c., obciążając nimi pozwanego jako stronę przegrywającą spór w instancji odwoławczej. Koszty te stanowi wynagrodzenie reprezentującego powoda adwokata, w kwocie 900 zł określonej zgodnie z § 6 pkt 4 w związku z § 13 ust.1 pkt 2 powoływanego wcześniej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości.